

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Valtioneuvoston päätös strategisen tutkimuksen teema- alueista ja painopisteestä vuodelle 2019

Valtioneuvoston yleisistunto 20.9.2018

Strategista tutkimusta rahoitetaan momentilta 29.40.54. (Strateginen tutkimusrahoitus). Myöntövaltuus on vuonna 2019 55,6 milj. euroa. Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti strategiseen tutkimukseen. Strategisella tutkimuksella tarkoitetaan pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin.

Saatuaan strategisen tutkimuksen neuvoston aloitteen valtioneuvosto on päättänyt Suomen Akateмиasta annetun lain 5b §:n nojalla strategisen tutkimuksen teema-alueista ja painopisteestä vuodelle 2019. Teema-alueet ovat:

- Kohti kestäväää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää
- Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävään kehityksen edistäjinä
- Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet
- Kulttuuri teknologisoituvassa yhteiskunnassa

Läpileikkaava painopiste on:

- Tutkimuksen eettisen ulottuvuuden vahvistaminen

Kohti kestäväää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää -teemassa etsitään ratkaisua siihen, miten edetään kohti kestäväää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää. Ruokajärjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu ihmisten, organisaatioiden, teknologioiden, ympäristön (maa, ilma ja vesi) ja muiden tuotantotekijöiden (infrastruktuurit, energia, lannoitteet ja torjunta-aineet jne.) sekä luonnon monimuotoisuuden välisistä monitasoisista yhteyksistä. Tulevaisuuden ruokajärjestelmän tulee olla osa ilmastomuutoksen ratkaisua, ei osa ongelmaa.

Kestävään, terveellisen, turvallisen ja ilmastoneutraalin ruokajärjestelmän kehittäminen edellyttää tutkimusta esimerkiksi maatalouden tuotantopanosten tarjonnasta, maataloudesta ja vähittäiskaupasta ruokajärjestelmän osina, eri toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta ja markkinadynamiikasta sekä säätelystä ja julkisen vallan ohjausmahdollisuuksista. Lisäksi tutkimusta tarvitaan esimerkiksi ruoan tuotannon uusista tuotantotavoista, maaperän ja maan käytön muutoksista, ravinteiden virtaamista ja kierroista sekä ruokajärjestelmiin liittyvistä sosiaalisista kysymyksistä, kuten kulutustapojen muutoksista, ruokapulasta sekä tulotason ja niukkuuden vaikutuksista terveellisen ravitsemuksen toteutumiseen.

Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävään kehityksen edistäjinä -teemassa haetaan ratkaisuja siihen, miten elämäntapamme kestävään aineellinen perusta korvataan uusien materiaalien ja innovatiivisten palvelujen avulla. Modernit materiaalit ovat mullistaneet tapamme elää. Esimerkiksi muovin avulla on parannettu merkittävästi ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Monet materiaalit itsessään ja niiden käyttö aiheuttavat kuitenkin kestäväntöntä kuormitusta luonnolle. Nyt tarvitaankin uudenlaisia materiaali- ja palveluinnovaatioita, jotta mahdollistetaan sekä ihmiskunnan että luonnon kannalta kestävä kehitys. Teemassa tutkimuksen kohteena ovat resurssiviisaat innovaatiot, joiden avulla vähennetään luontoa kuormittavaa kulutusta ja kehitetään uudenlaisia materiaaleja ja palveluja. Tutkimuksessa kehitetään keinoja, joilla nämä innovaatiot saadaan mahdollisimman nopeasti ja laajasti käyttöön hyödyntämällä digitalisaation antamia mahdollisuuksia, kuten datan hallintaa ja tekoälyä.

Teeman keskiössä ovat systeeminen muutoksenhallinta ja resurssiviisauden edistäminen. Teemassa rahoitetaan tutkimusta, joka kohdistuu materiaalmurrosten identifioimiseen, hyödyntämiseen ja toimintatapojen muutokseen. Tutkimusta tarvitaan erityisesti siitä, millaisia ovat materiaalmurrosten vaikutukset teollisuuteen, palveluihin, työmarkkinoihin ja työelämään, ympäristönsuojeluun, kulutustottumuksiin, osaamistarpeisiin ja koulutukseen. Tutkimuksessa on oltava sisäänrakennettuna

vahva eettinen ulottuvuus esimerkiksi siten, että hankkeissa etsitään tapoja toteuttaa sosiaalinen ja ekologinen oikeudenmukaisuus materiaali- ja palvelutuotannossa.

Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet -teemassa etsitään tutkimuksen avulla ratkaisuja siihen, miten ja millaisin keinoin yhteiskunnallista kehitystä voidaan nykyoloissa ohjata. Julkisen vallan roolin muutos ja teknologinen kehitys ovat nopeita. Muutuneissa tilanteissa joudutaan uudelleen arvioimaan julkista valtaa ja vastuuta sekä mahdollisuuksia ja käytettävissä olevia keinoja kehityksen ohjaamiseksi siten, että se edistää pitkäjänteisiä yhteiskunnallisia tavoitteita, kuten kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia, tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta ja sivistystä sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväää kehitystä. Monitasohallinta, jossa valtaa käyttävät julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat globaalissa kontekstissa, kuitenkin häivyttää julkisen vallan rajoja ja hämärtää vastuita. Teeman keskiössä ovat merkittävät muutokset, jotka ovat jo havaittavissa julkisen ja yksityisen sektorin rajapinnassa ja vuorovaikutuksessa.

Muuttuvat toimintatavat asettavat uusia vaatimuksia ohjauksen keinoille ja sopimusten tekemiselle. Siten tutkimustietoa tarvitaan esimerkiksi kilpailuttamisen ja yhteistyön muodoista, ennalta ehkäisevän toiminnan merkityksestä sekä erilaisen informaatio-ohjauksen ja teknologian hyödyntämisen mahdollisuuksista. Tutkimukseen perustuvaa ennakointitietoa tarvitaan myös julkisen vallan ja sen roolin erilaisista skenaarioista ja niiden vaikutuksista ihmisiin, ympäristöön ja talouden toimintaedellytyksiin ja -varmuuteen.

Kulttuuri teknologisoituvassa yhteiskunnassa -teemassa tehtävässä tutkimuksessa pyritään tuottamaan ratkaisuja siihen, miten teknologisen kehityksen, institutionaalisen ja organisatorisen rakenteen ja eri kulttuurien vuorovaikutusta voidaan tukea niin, että kaikki pysyvät mukana monikulttuuristuvassa ja teknologisoituvassa yhteiskunnassa. Ratkaisuja kaivataan myös siihen, miten teknologiseen kehitykseen liittyviä yhteiskunnallisia jakoja voidaan lieventää.

Teeman taustalla on havainto siitä, että teknologinen kehitys muokkaa ihmisten toimintaa kulttuurin muutosta nopeammin. Monet perinteiset toimintatavat katoavat ja uusia syntyy ennennäkemättömällä nopeudella. Ihmisten ja organisaatioiden sopeutuminen näin nopeisiin muutoksiin on haasteellista; toisaalta muutokseen sisältyy myös mahdollisuuksia. Myös käsityksemme tiedosta, oppimisesta ja sivistyksestä ovat muutoksessa. Teknologinen kehitys vaikuttaa siihen, miten ja millä välineillä kulttuuri syntyy ja siirtyy esimerkiksi sukupolvelta toiselle. Tulevaisuudessa sivistyksen siirtyminen ei välttämättä enää perustu samanlaisiin pedagogisiin, kasvatuksellisiin ja vuorovaikutuksellisiin suhteisiin kuin aikaisemmin.

Läpileikkaavana painopisteenä kaikissa teemoissa on **tutkimuksen eettisen ulottuvuuden vahvistaminen**.

Kunta- ja uudistusministeri

Anu Vehviläinen

Alivaltiosihteeri

Timo Lankinen